

СЯЛЯНСКАЯ

НІВА

Няхай жыве Беларускі Народ!

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі:

ВІЛЬНЯ, ЗАВАЛЬНАЯ 6. (Wilno, Zawalna 6.).

Рэдакцыя адчынена штодня ад 9 да 3 гадзіны апрача сьвята.

Рэдактар прыймае ад 12 да 2 гадз.

Зямля Сялянетву бяз выкупу!

Падпіска:

на адзін месяц — 1 зал., на 3 месяцы — 2 зал.,
на 6 месяцаў 4 зал., на год — 8 зал.
Для заграшчы удвая даражэй.

Аплата надрукаванага залежыць ад рэдакцыі

ВЫХОДЗЕ ў СЕРАДУ І СУБОТУ.

ОРГАН БЕЛАРУСКАГА СЯЛЯНСКАГА САЮЗУ.

Зьмена выбарнага закону.

Ф. Ярэміч.

Беларусы, іх сучаснае палітычнае палажэньне і іх імкненьні.*)

У канстытуцыйнай камісіі Сойму ідзе разгляд чатырох праектаў аб зьмене выбарных законаў да ўставадаўчых палатаў Сойму і Сэнату. Гэтыя чатыры праекты паданы правідовымі клубамі: людова-нарадовым саюзам, (Z. L. N.—эндэкі) польскай народнай партыяй) P. S. L.—Пяст), хрыстыянскай дэмакратыяй (Ch. D.—хадэкі) і клубам хрысьціянска-нацыянальным (Ch. N.). Гэтая чацьвёрка належыць да найбуйнейшай, часткі соймавай рэпрэзэнтацыі. Яна прадстаўляе: купцоў, прамыслоўцаў, банкіраў, абшарнікаў, клер і нарэшце, тут ідзе як па драбінцы, дробная шляхта і заможныя „кулак“, агулам кажучы — буржуазія. Як бачым, дзек у гэты склад палітычнай групіроўкі ўвашлі выключна, самыя консерватыўна-рэакцыйныя партыі.

Зьмена выбарнага закону нас бязумоўна цікавіць, дзек дзеля гэтага самага, хочацца прытачыць некалькі сваіх увагаў. Але, перадусім, мусім пазнаёміцца, хоць павярхоўна, з агульнымі асновамі кожнага праекту.

Пасол Гломбінскі, які рабіў даклад камісіі адзначыў, што эндэцкі праект, падрабязна апрацаваны, мае на мэце ўмацаваць рэпрэзэнтацыю (прадстаўніцтва) заходняй і сярэдняй часткі краю, гэта знача: Пазнані, Заходняй Галічыны і Кангрэсоўкі ці караной Польшчы, з паглядаў на большую падаткавую і гаспадарча-культурную сілу жыхарства ў параўнаньні з жыхарствам усходняй часткі краю, г. з. — беларускіх і ўкраінскіх зямель.

Гэта самае высказвае і праект хадэкаў, хіба толькі і з тэю розніцаю, што эндэкі хочучь, каб было паслоў 224 і сэнатараў 56, а хадэкі — каб было 320 паслоў і 80 сэнатараў.

Праект „Пяста“ і Ch. N. таксама падобныя адзін аднаго; іх агульнаю характэрнаю адзнакаю ёсьць тое, што яны жадаюць, на аснове іх праектаў, даць ураду паўнамоцтвы выдаць у форме распараджэньня новы выбарны ў Сойм і Сэнат закон. Лічба паслоў ня можа перавышаць 300, з якіх 1/3 праходзіць па дзяржаўным спіску (рэшта з выбарных акругоў). Выбары (галасаваньне) адбываюцца не па спісках, а на індывідуальных (паасобных) кандыдатаў. Кандыдат, які выстаўляецца партыяй, якая ня мела 15 паслоў у старым Сойме, павінен прадставіць 1000 подпісаў выбаршчыкаў якія падтрымліваюць, яго кандыдатуру, або залажыць 2.000 золотых золатам, якія пайдучь на карысьць скарбу, калі кандыдат не атрымае 100 галасоў. Што-ж можна прыкмеціць з гэтакай пастаноўкі справы? — Жадаць польскае буржуазіі, цераз пасярэдніцтва розных узаконеных загарадак, не дапусьціць, каб у Сойм прашлі прадстаўнікі бяднейшых клясаў, а асабліва — славянскіх нацыянальных меншасьцей, калі праектуецца, вызначыць меншую колькасьць паслоў аднашых зямель. Ведама, што цяжка будзе выстаўляючы паасобна (індывідуальна) кожнага кандыдата сабраць 1000 подпісаў, або залажыць 2.000 зл. золатам каўчы. Для буржуазіі гэта ня можа быць перашкодаю, а для працоўных масаў гэта зусім немагчымая рэч. У каго грошы ў таго сьвята, — кажа прыказка, — за грошы ўсё можна — гавора другая.

Вышэй гаварылася, што ня будзе прынята кандыдатура, калі яе выстаўляе партыя якая ня мела ў папярэднім Сойме 15 паслоў. Дзек вось, гэты, ды наагул усе прыведзеныя аргумэнты, могуць пашкодзіць толькі нам, а знача на супроць нас скіраваны ўсе буржуазныя праекты аб зьмене выбарнага закону.

Якое-ж становішча, у адносінах да праектаў польскіх буржуазных клубаў, павіна заняць мы?

— Заўсёды, як кажа прыказка — з усіх злыбяд трэба выбіраць найменшую, азнача, як бы ня быў бліжэй стары выбарны закон, усё-ж такі ён ёсьць лепшы за той новы, які можа толькі зьявіцца. Нашы паслы, як прадстаўнікі беларускага народу, будучы ў Сойме ўсё-ж такі змушаюць польскі ўрад, час ад часу, хоць крывым вокам зірнуць на нас і задумацца... Калі-ж

адраджэньні беларускага народу, які ў перадваенных гадох, пад уплывам Расей, быў залічаны да расейскага народу. У запраўдасьці ў 19 сталяці беларускі народ, падобна як і іншыя славянскія народы — адраджэўся і паміма страшнага ўціску з боку расейскіх урадаў і надта сільных культурна-рэлігійных уплываў заходняга суседа, г. зн. Польшчы, пачаў закладаць першы фундамент уласнага гмаху нацыянальнай адзінкі. Паўстаюць тагды першыя культурныя беларускія арганізацыі, першыя беларускія кніжкі (якія з прычынаў забароны друкаваных пранікалі з заграшчы), а па выбуху расейскай рэвалюцыі 1905 году — першыя беларускія газеты. Тагды ўжо беларускі нацыянальны рух перакідаецца на чыста палітычнае поле. Беларусы далучаюцца да агульнага дамаганьня: перабудовы расейскай імперыі на аснове тэрытарыяльнай аўтаноміі, перафармаваньня яе ў фэдэрацыйнае гаспадарства, ў якім Беларусь павіна станавіць асобную дзяржаўную адзінку. Але-ж паварот рэакцыі ў наступных гадох ізноў затрымаў свабоднае разьвіцьцё нацыянальнага беларускага руху. Затрымаў, але-ж — не здушыў.

*) Гэты артыкул пасла Ф. Ярэміча зьмешчаны ў № 1—2 месячніка „Natio“, выдаваным нацыянальнымі меншасьцямі у польскай, нямецкай, французскай і ангельскай мовах, як надта цікавы падаем і у „Сялянскай Ніве“ знаёмачы нашых чытачоў з напрамкам часопісі.

мы ўтрацім іх, дзек тагды на нас ня будучь аглядацца, а газеты напішучь, што Беларусаў зусім няма і на адсутнасьці беларускага прадстаўніцтва ў Сойме, будучь грунтаваць свае вывады. Мэта ўсіх чатырох праектаў ёсьць імкненьнем толькі да гэтага і затым да ўсіх праектаў зьмены выбарнага закону мы можам аднясьціся крытычна і выступіць проці іх.

Ёсьць яшчэ адна вестка, што ўрад не згаджаючыся з гэтымі эндэцка-пястова-хіенскімі праектамі, цераз пасярэдніцтва аднаго з соймавых клубаў, выступіць з уласным праектам. Трэба ведаць, што для нас ён лепшы ня будзе! Пры гэтым, таксама трэба ведаць, што калі папярэднія імкненьні і сучасныя праекты некатарых соймавых клубаў ня мелі і ня маюць пасьпехаў, дзек урадавы праект найхутчэй можа прайсьці і прыняцца як закон. Наагул, сучасны ўрад ня прыступіць да выбараў са старымі прыладамі. Пры сучаснай палітычнай сытуацыі ўрад праіграе, дзек адчуваючы гэта, будзе шукаць выхаду.

Усё гэта ясна даказвае, што нам Беларусам трэба арганізавацца, бо толькі арганізаваным парадкам, мы зможам абараніць сябе. Дзек, каму дорага наша будучына павінен неадкладна ўпісацца ў свой Беларускі Сялянскі Саюз цяпержа, каб потым меней стагнаць ды охаць. Толькі праз свае беларускія арганізацыі зможам здабыць усё належныя нам правы.

Снарпа.

